

Mózes Krisztián

Gondola program

– beszámoló, 4. tanév, 2017/2018 ősz –

Negyedik tanévünket kezdtük szeptemberben a bátonyterenyei tanodában, a tanévnek ezúttal is nagy várakozásokkal indultunk neki, és azt kell mondjuk visszatekintve, hogy az elmúlt félévek befektetett munkája kezd megtérülni – a haladó csoportban legalábbis mindenképpen.

Bár kifelé kevésbé látszik, fontos gondot fordítani a belső ügykezelés hatékonyságára is, a szervezeti háttér alakítására, működési feltételeink biztosítására. Jó szervezés révén mindenki vállára kevesebb teher jut, így a tanárok szívesebben végzik a munkájukat, kevésbé kell másra koncentrálni, s összességében kiégésük kockázata is kisebb, illetve jelen esetben később igényelnek pihenő félévet.

Az első foglalkozás előtt, szeptemberben tartottunk egy megbeszélést, amelyen lefektettünk olyan alapelveket, amelyeket már az előző félév(ek) során is fontosnak tartottunk (volna), de ennyire deklaráltan nem mondtunk ki. Illetve, ha egymás közt ki is mondtuk a szükségességét, vagy nem kommunikáltuk megfelelően kifelé, vagy nem tartottuk be őket mi sem. Az oktatás hatékonysága érdekében idén elhatároztuk, szigorúbbak leszünk magunkkal szemben is, felvállaljuk az elhatározott célkitűzéseket.

Alapelvek

Újra lefektetett alapelveink tehát nem az órai munkára vonatkoznak, nem a tanítás módszereire, eszközeire, csupán a szervezeti keretekre, hogy milyen feltételek mellett szeretnénk megtartani az órákat, hogy minél inkább konvergáljanak egy állandó sztenderd színvonal irányába.

A hatékony munka és csoportdinamika szempontjából kulcsfontosságú, hogy a csoport összetétele ne változzon jelentős mértékben, a fluktuáció ne öltönn túlzott méreteket. Erre a korábbiakban sokszor volt példa, ezért is foglalkozunk a kérdéssel. Ha a csapatnak nincs egy sztenderd magja, akik szinte minden órán ott vannak, akkor nem tud kialakulni

csoportnorma, akkor a tanár minden órán kénytelen újra és újra lefektetni a játékszabályokat, meg kell vívni a „meddig lehet elmenni?” játékot. Ez pedig mind a foglalkozás rovására megy. Ez egy integrációs probléma: ha van egy kialakult törzsgárda, akkor az újak átveszik a korábban közösen kialakított szabályokat, de ha a csoport nem tudja integrálni az újonnan érkezőket – mert utóbbiak, *horribile dictu*, többségben vannak –, akkor gyakorlatilag kárba vesznek a korábbi erőfeszítések.

Az első ilyen, korábban már sokat pedzegetett alapszabály az életkori limit: 12 éves korig várjuk az új gyerekeket, az a tapasztalatunk, hogy ez az az életkor, amikor még hatékonyan be lehet vonni az új diákokat, de ezután jelenlétük a csoportnak is kárára válik, és a végzett munka sem válik a fiatal hasznára, az összesített mérleg tehát egyértelműen negatív. Illetve, az ilyen korú diákoknak az adott szocializációs, edukációs térben nem az általunk elsődlegesen nyújtott gondolkodásfejlesztő, logikai feladatokra van szükségük, hanem a középiskolai felvételire célirányosan felkészítő, tananyag-ismereti hiányosságait intenzíven és hatékonyan orvosoló korrepetálásra, előkészítőre.

Természetesen, ahogy a kikötésben is olvasható, a szigorítás nem vonatkozik az előző évek során már hozzánk járt diákokra, akik – a haladó csoportban legalábbis – szinte már mindannyian betöltötték a 12. életévüket, viszont őket is korábban vontuk be a foglalkozásainkba, akkor fogta meg őket a tematika, a módszer, a feladatok. Ezt a kérésünket tolmácsoltuk a tanoda felé, de a félévben mi is tartottuk magunkat hozzá, tehát adott esetben finoman jeleztük, hogy kurzusunk elsősorban fiatalabbak számára szól.

Második alapszabályunk pedig az ajtóbecsukás szabálya, azaz, hogy a hatodik alkalom után, azaz a félév felétől nem jöhet új diák. Innentől már véglegesedik a névsor, természetesen vannak olyanok, akik egy félévben három-négy alkalommal jelennek meg, de csak akkor jöhet bárki újra, ha korábban is volt már – tehát feltételezhetően már van egy képe a szabályokról. Ezzel az intézkedéssel a félév második felére próbáltuk szavatolni a nagyobb hatékonyságot, azt gondolom, összességében sikerült. Ezt is kommunikáltuk a tanoda munkatársai felé, de a kulcskérdés a saját magunk felé való konzekvensségünk volt. Tehát, hogy mi is tartjuk magunkat a szabályokhoz, és ne „lágyljunk el” a pillanatban, amikor vissza kell valakit utasítani. Igyekeztünk ezt is mindig pozitívan tenni, azaz, hogy „bár most már nem lehet csatlakozni, a következő félév elején, februárban gyere, és akkor lehet járni”.

Le kell mindazonáltal szögezni, hogy mindkét, részvételt illető alapszabály a kisebb, kezdő csoportot érintette. Ebben a félévben is megtartottuk ugyanis az előző félévben félig-meddig spontán kialakított, de bevált kezdő-haladó csoportfelosztást, így nem elsősorban a kor, hanem az előzetes tudás, képességek döntöttek. A korábbi évek során ugyanis kialakult egy hűséges csoport, akik már igazán jártassá váltak a különféle logikai feladattípusokban, és célszerű őket külön kezelni. Így az ő szintjüknek megfelelő feladatokat lehet hozni – amik között már egyre több valódi kihívást rejtő, bonyolultabb, összetettebb feladat is van –, illetve nem adnak rossz élményt az újonnan csatlakozóknak, akik nem tudnák velük felvenni a versenyt.

A két csoport nem meglepő módon eltérő ívet járt be a félév során, a kezdő csoportban mindig nagyobb, tíz fő körül létszámmal és nagyobb fluktuációval kellett számolni, a haladónál a 6-8 fős létszám állandósult. A résztvevők is csupán ismert okokból (betegség, utazás) maradtak távol, ha tehették, jöttek órára. Az új diákok tehát logikusan mindig a kis/kezdő csoportban jelentkeztek, majd innen kerülhetnek-kerülhettek feljebb a haladó csoportba. Így utóbbiban egy szűrt, válogatott, homogénebb közösség alakulhatott ki. Jelen sorok írójának a hálásabb, haladó csoporttal volt szerencséje foglalkozni, így a későbbiekben elsősorban erről lehet majd olvasni.

Célok

Nem csupán szabályokat, de elérendő célokat is tűztünk ki a félév elején, amelyek irányába próbáltunk elmozdulni a hónapok során. Ezek a következők voltak:

1. Tisztázzuk a (tanári) személyi kérdéseket, vonjuk be (újra), aki szívesen közreműködne, erősítsük a kommunikációt
2. Induljon el a skype két újabb diákkal
3. A kezdő csoport órái is legyenek „használhatóbbak”, azaz folyjon érdemi munka, ne az oktatás feltételeinek megteremtésével (fegyelmezés) menjen el az idő
4. Új, motivált gyerekek bevonása („lehessen 8-9 fős tábor tartani”)
5. Tartsuk magunkat az itt és feljebb lefektetett alapelveinkhez

A működési háttér megteremtéséhez tartozik a személyi kérdések tisztázása, az, hogy felmérjük, a korábbi tanárok közül ki az, aki mozgósítható, aki szívesen vesz részt továbbra is,

és ki az, aki elfoglaltságai miatt, vagy bármilyen esetleges nézeteltérés miatt nem tud a továbbiakban részt vállalni a programban. Az ősz során erre sikerült megnyugtatóan pontot tenni, kiderült, kivel lehet számolni a továbbiakban. Kisebbségi aggodalomra adhat okot, illetve megoldandó problémát jelez a tény, hogy a jelenlegi két tanár mellett heti rendszerességű személyes oktatást egyelőre senki nem tud vállalni (más a helyzet a skype- és a hétvégi tábori oktatással). Ennek megoldása a jövő félév(ek) egyik legfontosabb feladata lesz. A skype-tanítás és a tábori órák tartását azonban semmiféle veszély nem fenyegeti, megnyugtató a helyzet.

A skype-oktatás alakulásáról később bővebben is lesz szó, de a második pont maradéktalanul teljesült, nem csupán a skype-oktatás indult el, de velük együtt már öt diák kap ösztöndíjat havonta.

A kezdő csoport órái – amennyire a tanárkolléga óra utáni visszajelzéseiből kitűnik – nem lettek óriási összehasonlíthatatlanul jobbak, de talán elindult a jó irányba. Erről minden bizonnyal az ő hasonló, félévi dolgozatában lehet bővebben olvasni.

Októberben sikerült elérni a 8 fős tábort, ebből hat gyerek régi diák, két újonc csatlakozott hozzájuk, egyikük már a haladó csoportba jár, másikuk pedig még (elsősorban életkora miatt: harmadikos) a kezdőbe. (Bár korábban életkori különbségtételről nem szóltunk a két csoport között, a haladó csoportba több éve hozzájuk járó diákok jellemzően 6-8 osztályosok, így nem célszerű őket összevonni harmadikkal, még akkor sem, ha kimondottan jó képességű harmadikosról van szó).

A fentiek alapján kijelenthető, hogy többnyire az ötödik ponthoz is sikerült magunkat tartani, azaz az előzetesen deklarált elveink és céljaink alapján tudtuk alakítani a félévet.

Nem tűztük ki deklarált célként, de egyre többet gondolkodtunk azon, hogy a háromintézményes tanodahálózat harmadik tagját, a lucfalvi diákokat is integráljuk a programunkba. Elsősorban rendszeres kisbuszos transzferre gondolunk, de előtte tervezünk egy próbaórát is. A tanoda növendékeiről nagyon jókat hallani, örülnénk, ha ők is részesülhetnének az oktató munkánkból. A lucfalvaiak a kezdő csoportban kaphatnának helyet, ahol, ha csak a motivált gyerekek járnának, jutna 5 hely nekik is. Mátraverebélyt egyelőre, rövidtávon nem tervezzük újra bevonni, de ennek olyan infrastrukturális oka is van,

hogy a gyerekek szállítását nem tudjuk vállalni, illetve többször kiderült már, hogy nem mindig célszerű/lehetséges összevonni őket a bátonyi, terenyei gyerekekkel.

A félév foglalkozásai

A félév során péntekenként összesen 10 foglalkozást tartottunk, ezen felül két hétvégi tábort szerveztünk (a tábori hétvégéken pénteken nincs foglalkozás). Ezen túl folytak hetente több alkalommal a skype-órák.

A félév első órájától örömtelien sok gyerek volt a foglalkozásokon – korábban több döcögős indulásra is volt példa –, kiderült, hogy a 2016 legvégén átköltözött tanoda jobb helyre került, jobb infrastrukturális adottságokkal rendelkezik, és szerencsére van keret intenzívebb pedagógiai munkát végezniük a dolgozóknak. Így sok új érdeklődő bukkant fel a foglalkozásokon (elsősorban a kezdő csoportban), eredménynek tartjuk, hogy egyiküket a haladó csoportba is át lehetett sorolni, táborba is elhívtuk, és mondhatni törzstaggá vált.

Ismeretlen, új, és meghatározó élmény volt egy szeptemberi órán, amikor az egyik feladatnak egy számsort írtunk a táblára, ám a gyerekek már a számsor írása közben hangosan mondták a következő számot – azaz meg sem várták, hogy teljes egészében felírhasam a példát, már menet közben rájöttek a szabályszerűsége. Ilyenre a hasonló, jó képességű budapesti gyerekek részvételével zajló foglalkozásokon sem igen van példa. Ekkor éreztem azt is, hogy lehet, hogy túl könnyű és hogy túl kevés feladattal készültem. Ezek három teljes év után ismeretlen érzések voltak. Ugyanakkor ezeket lehet „kellemes problémának” nevezni, mert azt bizonyítják, hogy a gyerekek motiválttá váltak a feladatmegoldásban, érdekli őket a probléma és meg is tudják oldani. (hasonló mérföldkőnek nevezhetem azt a két évvel ezelőtti élményt, amikor egy feladat felírása közben csendesedett el az egész csoport, hogy mindenki gondolkodjon a megoldáson. Ez akkor bő egy év után történt először).

Ehhez alkalmazkodva több olyan feladattípust, játékot is mertem elhozni, amelyek már tényleg középhaladó szintűek, több lépcsőben megoldhatóak. Ide tartoznak az egymás elleni stratégiai játékok, amelyek játszását korábban a gyenge szabálykövetés miatt mellőztem. Most több ízben is sikerrel vívtak egymással, és budapesti referenciacsoportokhoz mérhető mennyiségű panaszra volt csupán példa („nem is ő jött volna”, „nem oda léptem” stb.). Volt

lehetőség óránként pörgősen, a 60 perces limithez mérhetően sok feladat megoldására, megbeszélésére. Sokat javult a szabálykövetés, a pontok csereberéje, a jó megoldások terjesztése is korlátok között mozgott – naivitás lenne feltételezni, hogy ezekre nem volt példa, de ez a valós végeredményt alig befolyásolta. (megtartottuk továbbra is a résztvevők pontszámának feljegyzését). Szintén példanélküli, hogy az órát értékelő feljegyzések között minden haladó csoportos óra után a „jó” minősítés álljon, nem volt káosz, problematikus foglalkozás.

Kisebb mértékű lemorzsolódás volt a haladó csoportban (ennek okairól később), egyébként az első órától az utolsóig jó volt a figyelem, a diákok is szinte minden alkalommal részt vettek. A félév végén volt két különlegesebb alkalom, az IQ-tesztírás, amikor kitöltöttünk velük egy IQ-teszt feladatsort – természetesen ez több szempontból sem tekinthető hivatalos mérésnek, ám jó közelítést tudnak adni az eredmények. A csoport átlaga kevéssel bár, de 100 (azaz az átlag) felett alakult, a két csoport diákjaiból a legjobb 110 feletti eredményt ért el (ráadásul a kezdő csoportból), de a leggyengébbek is 80 fölött voltak. A jellemző eredmények kevéssel 100 alatt szóródtak. Ez ahhoz képest, hogy az első tesztíratáskor milyen kaotikus viszonyokkal kellett megküzdeni, s az eredményt nagyban befolyásolta a koncentráció és az ideális környezet (csend) hiánya nagy előrelépésnek tekinthető. Hozzá kell tenni, hogy a tesztírások a második évtől már nyugalmasabb körülmények között vétehetnek fel. De abban is csúcspontot döntött a haladó csoport, hogy a tesztek felett a rájuk számítható 45 percből bő harmincat valóban gondolkodással, töprengéssel töltöttek a diákok.

Az utolsó foglalkozás hagyományosan rendhagyó, játékos, karácsonyi jellegű hosszabb délután szokott lenni, s nem volt ez másként 2017-ben sem. A tanodával együttműködve a Romano Glaszót hívtuk meg a délutáni együttlétre, akik rendszeresen, zenei foglalkozásaikon találkoznak a tanoda diákjaival. A program első órájában a 20-25 gyereket nekünk kellett lekötönnünk, a második órára pizzát rendeltünk, a harmadikban pedig közösen zenéltünk, énekeltünk. Utólag bevallhatjuk, kissé tartottunk attól, hogy ennyi gyereket, akik közt bőven várhatóak voltak újak is hogyan tudunk majd ismeretlenül egyszerre, egy térben lekötönni, de végül jól sikerült a délután. Kvízre esett a választásunk, többféle témakörben faggattuk a gyerekeket, akik közül mindig az első jó megfejtő válaszolhatott, olyan kérdésekre, mint hány csapattag van egyidőben a medencében a vízilabdánál, milyen márkájú a program alapító-

szervezőjének autója (amivel gyakran fuvarozzuk a diákokat), vagy milyen autópálya van a legközelebb a tanodához. Láthatóan népszerű volt a program, a gyerekek bevonódtak, élvezték a számukra is megoldható, ismerhető kérdések megválaszolását – természetesen apró csokijutalomért. Ezt követően Activityt játszottunk a fennmaradó fél órában, ez is jól sikerült, magatartási problémák nélkül, együtt, csapatként tudtak a gyerekek játszani, viselkedni. A korai vacsora és a közös éneklés természetesen instant és megkérdőjelezhetetlen siker volt.

Skype-órák

Minden ösztöndíjasnak, idéntől már öt diákunknak szerveztünk az igényelt tantárgyakban (matematika, magyar nyelv és irodalom, német, angol) skype-korrepetálásokat. Az ötlet, a szándék már az első évet értékelő megbeszélésünkön, még 2015-ben felmerült, de a gyakorlati, valóban működő megvalósításig 2017 legelejéig kellett várni. Eleinte – ez jellemző az első évek kezdeti lelkesedésére, buzgalmára – egyszerre több párral próbálkoztunk, Bátorterenyén és Mátraverebélyen egyidejűleg. Rá kellett jönnünk, hogy mindenben hosszabb távon jobb eredményeket érünk el, ha kevesebb gyerekkel kezdünk valamit és fokozatosan növeljük a létszámot, így koncentráltabban tudunk felépíteni egy új szervezeti ágot. Ez igazolódott a táboroknál, de a skype terén is: az első alkalommal 12 gyereket hoztunk hétvégi táborra, azóta sem értük el ezt a létszámot (talán nem is cél). Az első időkben túl nehezen mondtunk német, nagyon sokat akartunk adni, de fel kellett ismerni, hogy a fenntarthatóság, a program hosszú távú működése szempontjából nem ez a követendő gyakorlat. És így tudjuk igazán sok gyereknek megadni a tanulás örömét, így tudunk igazán sok gyerek számára adni: ha éveken át tudunk velük foglalkozni, és éveken át tudunk foglalkozásokat tartani a tanodában.

Az első évben a tanodai gépeken keresztül próbáltunk skype-órákat szervezni a gyerekeknek, ám ők nem voltak a megadott időben a gépnél, vagy nem működött a mikrofon, hangszóró, nem volt számítógép... Nagyon sokféle infrastrukturális probléma adódott. 2016 őszén sikerült, az ösztöndíjprogramunk elindításával egyidőben beköltetni a nagybáttonyi részen lakó régi diákjaink lakásába az internetet (nem volt könnyű menet, a kábelt messziről kellett kihúzni, az egész Zagyva-parti szegregátumban nem volt világháló-elérés). Szereztünk számukra számítógépet is, és ennek segítségével tudnak részt venni a korrepetálásokon

otthonról. Ez aligha lesz tipikus – mármint, hogy minden ösztöndíjasunkhoz bevezetjük a netet –, de itt azért is volt különösen indokolt, mert a tanoda a város másik részébe költözött, így a diákoknak messzire kellett volna zárandokolniuk, illetve ennek számukra megterhelő anyagi vonzata is lett volna (vonat-, vagy buszjegy). Ehhez a családhoz – ahol két ösztöndíjas diákunk is van, egy harmadik pedig unokatestvérük – már több adományt is vittünk, laminált padlólapokat, íróasztalt, lámpát, tűzifát.

A skype-órák nyilvántartását Google Drive-ban végezzük, itt minden óra után a tanár értékelheti az órát röviden, amiből látszik, hány maradt el – a különböző technikai nehézségek nem szűntek meg, igaz, szignifikánsan csökkent a számuk –, illetve, hogy milyen volt a diákok felkészültsége – elkészítették-e az esetleges házfeladatot. (A skype-órákon és a pénteki csoportos foglalkozásokon való részvétel előfeltétele az ösztöndíj folyósításának is). Bár az órák színvonala a visszajelzések tanúsága alapján hullámzó volt, a skype-tanárok egyetértettek abban, hogy tudtak fejlődést, eredményt elérni a diákoknál, javult a teljesítményük az oktatott tantárgyban.

A félév során egy budapesti gimnáziumból A Gondolkodás Öröme Alapítvány segítségével négy önkéntessel bővült skype-tanárcsapatunk, három fiúval és egy lánnyal, akik magyart, matematikát és németet tanítanak a diákoknak. Sikerült úgy alakítani, hogy az első óráik előtt együtt le tudtak velünk utazni egy pénteki foglalkozást megtekinteni, így nekik is és diákjaiknak is rögtön lett személyes élményük. Más közegben ez nem lenne téma, de itt meg kell említeni, hogy két fiú ázsiai származású (egyikük szülei Kínából, másikukéi Vietnámból érkeztek Magyarországra a rendszerváltás környékén, így a fiúk már Magyarországon születtek, ez az – egyik – anyanyelvük, arcukon kívül másban nem ütnek el a többségi társadalomtól). Az úton igyekeztünk felkészíteni őket a gyerekektől várható politikailag nem mindig korrekt fogadtatásra, de mi sem tudtuk pontosan, hogy fog elsülni a dolog. Összességében nem volt probléma, de kellett az is, hogy a nagy gimnazista fiúk elég vagányak legyenek ahhoz, hogy beleálljanak a csipkelődésbe, viccre vegyék a dolgot. Így velük is sikeresen tudott elindulni a skype-tanítás. (Később az egyik tábor alkalmával is eljöttek játszani a gyerekekkel)

Az egyéni skype-tanítás, mondhatni mentorálás deklarált célja az, hogy az ösztöndíjas gyerekeket be tudjuk juttatni egy középiskolába, ahonnan van esélyük továbblépni, hogy

legyen esélyük kitörni a jelenlegi kereteik, életkörülményeik közül. Ezt természetesen elsősorban nem külső ösztönzők, hanem a belső motiváció felélesztése által kívánjuk elérni, ám egyelőre úgy tűnik, a motivált, skype-tanításban részt vevő gyerekekkel ezzel nincs különösebb gond. Vannak megingások, eseti nemtanulások, kisebb fegyelmezetlenségek, de mélyről jövő ellenállást nem tapasztalunk. Szerencsére a család oldaláról sem, még ha a velük való kapcsolat sem mindig teljesen felhőtlen. Sokszor idő kell ahhoz, hogy a program lényegét, célját elismerjék, megbízzanak benne, bennünk, hogy lássák, tényleg jót akarunk a gyerekeknek, még ha sokszor egy olyan világba is kalauzoljuk őket, olyan világot mutatunk nekik, ami a szülők számára kevésbé ismert. Korábbi tapasztalatainkból is szűrtük le, hogy nem lehet a család, a szülők támogatása, egyetértése nélkül, így a velük való kommunikáció, kapcsolat és az így kialakuló bizalom nélkül szorosabbra fűzni az együttműködést, a kiválasztott gyerekek mentorálását.

Táborok

A félévi eleji megbeszélésen, amikor a célokat és elveket kitűztük, már előre, hétről hétre meghatároztuk a félév rendjét is, benne a két hétvégi táborral, ahova továbbra is a legjobb és leghűségesebb gyerekeket visszük el. Ez egyfelől jutalom, másfelől az intenzív munka, személyes kapcsolatok kialakításának, mintaadásnak is a terepe.

A hétvégéknek a tapasztalatok, visszajelzések alapján kialakítottunk egy általános struktúrát, ami egyelőre jól működni látszik. Ebben a pénteki megérkezéstől nyolc óráig egy vacsorával egybekötött közös játék van, másnap délelőtt és délután egy-egy kétórás foglalkozást tartunk, a délután második felében pedig a vendéglátó családok szervezhetnek programot a gyerekeknek. Vasárnap délelőtt valamilyen – a terveink szerint – munkahelyet, foglalkozást mutatunk be, ebéd után pedig még egy logikai vagy „tanulós” jellegű 120 perces óra és hazaút következik. A táborba elhozandók listáját az azt megelőző órákon való részvétel, aktivitás alapján állítjuk össze. Eddig nem volt keretszám, aki megérdemelte, befért, és megoldottuk az elszállásolását. Az első táborban nyolc, a másodikban öt gyerek volt, a csökkenés okáról később beszámolok. A foglalkozásokon 2-3 fős kiscsoportokra osztottuk őket, de volt példa egyszemélyes, célzott órára is.

Az előretervezés révén hatékonyabban tudtunk fogadó szülőket is toborozni, hiszen már az ősze elején mindkét tábor időpontját meg tudtuk adni, illetve jeleztük, hogy tavasszal is lesz

lehetőség gyerekek fogadására. Végül úgy alakítottuk, hogy minden jelentkező család vendégül láthatott bátonyterenyei gyereket, de szerencsére nagyobb volt a kapacitás, mint a gyerekszám. Sőt, a korábbi félévekben fogadó családokat ezúttal nem is kerestük meg, így most a vendéglátók tekintetében is egy megnyugtató nagyságú adatbázissal rendelkezünk – többen akár két gyerek fogadását is vállalták, de ilyenre alig volt példa.

Bővítettük azok körét is, akiket értesítettünk programunk működéséről, akiknek lehetőséget adtunk a jelentkezésre, és örömtelien sok új család jelezte, hogy szívesen bekapcsolódna, nyújtana segítséget. A családok a budapesti logikatanfolyamok és logikatáborok hűségesebb diákjainak családjai közül verbuválódtak, őket kerestük meg emiles formában.

Több olyan visszajelzés is érkezett, hogy ugyan szállással nem tudnak segíteni, de egy család vállalta az egyik tábor teljes étkeztetését, mások az alapítvány számlájára folyósítottak támogatást. Több fogadó család kinőtt, de kifogástalan állapotú ruhát, cipőt küldött haza a gyerekekkel – amelyet a diákok örömmel, büszkén viseltek, mutogattak –, egy család pedig átvállalta a náluk megszálló két fiú ösztöndíját, sőt, télen komoly mennyiségű faszéggel teszik könnyebbé mindkét sokgyerekes család életét. Így ez a két fiú mindkét tábor alkalmával együtt maradt és ugyanannál, a támogató családnál szállt meg, hogy tovább erősödjön kapcsolatuk. Egy másik esetben is különösen erős kölcsönös szimpátia alakult ki a nógrádi és a budapesti diák között. A vendéglátó családok és a gyerekek mind pozitívan nyilatkoztak a hétvégék után, panaszra egyik oldalról sem példa. Kivéve egy esetet, amely azonban sok fejtörést okozott, és amely a tábor létszámának csökkenésével is összefügg.

Dollár, font

Az első tábor utolsó napján délelőtt arra lettünk figyelmesek, hogy a fiúk mutogatnak egymásnak valamit a WC-ben, titokban, illetve arról kérdezősködnek, hogy mennyit ér egy dollár, meg egy font. Elsőre ezt nem kapcsoltuk össze, illetve különösebb jelentőséget nem is tulajdonítottunk ennek. Hamarosan kiderült azonban, hogy az egyik fiú – ráadásul az egyik legtehetségesebb, legrégebb óta mentorált, támogatott, leghűségesebb diák – talált egy 100 dollárost, egy 20 fontost és egy 1 dollárost. Be kell ismernünk, elhittük a történetét, miszerint találta a földön előző nap, a családjával a moziba menet, ám kicsit sántított a sztori, főként amiatt, mert több verziót is hallottunk róla fél füllel (hogy együtt találta egy diáktársával – holott más családnál laktak). Szerettük volna elhinni, amit mond, voltaképp a

saját énvédő mechanizmusunk áldozatai lettünk, hiszen nem akartunk csalódní, nem akartuk beengedni a tudatunkba azt a kényelmetlen gondolatot, hogy az a fiú, akivel negyedik éve foglalkozunk kitartóan, életünk része lett, ilyen szemérmetlenül és rezzenéstelen arccal hazudjon nekünk. A történet ott kapott egy újabb bizarr csavart, hogy ebédnél azt állították, elvesztették a pénzt. A gyanakvás ekkor, az alapító feleségétől indult, aki – talán kisebb érintettsége okán – távolabbról tudta szemlélni a nap történéseit (ő is velünk tartott az aznap délelőtti közös városnéző sétán). Felhívtuk a vendéglátó családot, ahol ez a fiú megszállt, és rövidesen kiderült, hogy abban a szobában tartották a valutakészletet, ahol a fiú egyedül aludt, és hogy éppen ennyi pénz hiányzik.

Javára legyen mondva, az ebédnél csak kerülgette az ételt, már látszott, valami nincs rendben. Ezt követően elkezdődtek a foglalkozások és egyszemélyes „kihallgatásokat” tartottunk a három fiúval, akik érintettek voltak az ügyben, és akik részesültek a „talált pénzből” (egy bankjegy/fő arányban). Sajnos egy kör alatt nem sikerült mindenkit vallomásra bírni, de hamarosan előkerült az elveszettnek hitt három bankjegyből kettő (a dollárok), a három fiú pedig – mivel ragaszkodtak ahhoz, hogy a font tényleg nincs meg, igaz köztük sem volt láthatóan teljes, őszinte egyetértés és bizalom efelől – megegyezett abban velünk, hogy a font ellenértékét (kb. 6000 Ft) harmadolva odaadják a következő foglalkozáson. Kiderült az is, hogy az elkövetőt a másik fiú(k?) bátorította az esti videóbeszélgetésük során – a hétvége során valóban sokat beszélgettek egymással wifi segítségével telefonon, mesélték egymásnak élményeiket, hogy melyik családnál mi a program, mivel várták őket.

Háttér

Már a felfedezés után, még a nap közben is a lehetőségekhez mérten próbáltunk erről beszélgetést folytatni: ki mit gondol, ki hogyan értelmezi a történeteket. Értékeljük-e úgy, hogy programunk fabatkát sem ér, hiszen azt nem sikerült átadnunk az együtt töltött számtalan óra alatt, hogy a lopás bűn, azt meglopni pedig, aki önzetlenül befogad az otthonába, a bizalmába, különösen nagy bűn, vagy pedig tekintsük gyerekcsínynek és ne foglalkozzunk vele túlzottan. Nyilván a két értékelés a lehetőségek skáláján a két végpont, egyik sem az igazság. De le kell szögezni, az adott pillanatban az első eshetőséget sem volt könnyű elhessegetni a tudatomból.

Egy szociológus segítségével közelebb tudtunk jutni vélhetően a megoldáshoz. A lopás tényén nem lehet változtatni, mint ahogy a betyárbecsületből adódó és a rosszabb háttérrel rendelkező rétegeknél sajnálatosan gyakran előforduló hazugságon sem. Látni kell azonban azt is, hogy a fiúk, ha ez lett volna a céljuk, elhozhatták volna a teljes valutakészletet, a nélkül, hogy ez nekünk feltűnjön – és ezzel nagyságrenddel nagyobb haszonra tettek volna szert. Nem volt véletlen, hogy látványosan titkolóztak, kérdezgettek minket, – tudat alatt legalábbis – igenis szerették volna, ha ez kiderül. Az cselekedetet mi inkább egyfajta próbatételnek tulajdonítottuk, olyasféleképpen, mint az örökbefogadott gyerekek esetében, akik kamaszkorukban elkövetnek valami igazán nagy és súlyos baklövést, hogy próbára tegyék örökbe fogadó szüleiket: tényleg igazán szeretik őt, akkor is, ha rosszat tesz? Őt akkor is szeretik, ha a tettét elítélik?

Nem elsősorban lopásként, mint heccként, bátorságpróbaként (a bátorító másik fiú előtt, hogy elmeri hozni), számunkra próbatételként értelmeztük tehát a tettet, amely azt a gyakran tapasztalt problémát is mutatja, hogy ezek a gyerekek sokszor nem képesek disztigválni, különbséget tenni kicsi és nagy dolog között. A mi erkölcsi normáink szerint bármilyen kis értékű is valami, az elhozása bűn, náluk ez nem teljesen így van. Hogy az értékkel mennyire nem voltak tisztában, azt a „szajré” elosztása is mutatja, hiszen egyszerűen mindegyikük kapott egy bankjegyet – sok azonos volt egymás mellett, egyet elcsent a fiú, és hozott belőle a másik kettőnek is.

Büntetés

A beszélgetéseink során is próbáltuk az én-közléseket előnyben részesíteni, és figyelni arra, hogy a tettet minősítsük, ne az elkövetőket. A büntetések kiszabásakor semmiképpen nem akartuk a tanuláshoz való jogot elvenni, tehát nem szerettük volna, ha egy botlás – legyen az akármilyen nagy is – ténylegesen befolyásolja az esetleges továbbtanulási ambíciókat és egyfajta önbeteljesítő jóslatként nehezítse a későbbi előrejutást.

Abban egyeztünk meg, hogy a dolog súlyánál fogva az ösztöndíjat két hónapra felfüggesztjük (ez az éppen küszöbön álló októberit és novemberit jelentette, míg decemberben már előre hozottan kaptak a családok ösztöndíjat és faszegélyt), valamint egyiküket sem visszük el a következő (decemberi) táborba. A tanodai foglalkozásokon, skype-órákon részt vehettek, és kértünk tőlük egy pár mondatos fogalmazást (mit tanultál az esetből, hogy szeretnéd

jóvátenni?). A fogalmazásokat nem terveztük elolvasni, beadás után vissza akartuk adni rögtön – persze ezt előre nem mondtuk –, hiszen ez maguknak fontos leginkább, ám ők kérték külön, hogy olvassuk őket el.

Érdekes és sajnálatos tény, hogy hármójuk közül az egyiküket azóta jószerivel nem is láttuk, a tanodában egyszer sem, az utcán egyszer véletlenül, amikor ígérte, hogy a 2000 Ft ráeső részét a következő hónapban odaadja. Azóta sem adta oda. Annál is szomorúbb ez, mivel ez a diák már a 2014 nyarán tartott próbaórán is ott ült akkor még lelkes kisdíakként, és később ő volt az, aki a vasútállomástól futott a tanodába, hogy bár az óra nagy részét lekéste, de az óra utáni közös játékra odaérjen. Szeretnénk remélni, hogy nem ekkor hallottunk róla utoljára, nem ez volt a kapcsolatunk vége...

A következő táborban a megfogyatkozott csoportnak jeleztük, hogy bizonyára tudják, mi történt múltkor, és akik most nem jöhettek, emiatt nem jöhettek. Reméljük – és erre mutatnak is jelek –, hogy a következő, márciusban időszerű táborunkba már ismét tudjuk őket is vinni.

Belső kommunikáció

Miközben a részletek felderítésén fáradoztunk, a kezdő csoportot vezető kolléga felügyelt a gyerekekre, aki viszont így kimaradt az információáramlás egy jó részéből, részben a mi figyelmetlenségünkéből, gondatlanságunkból. Nem lehet eléggé hangsúlyozni a jó és hatékony kommunikáció fontosságát, ismét belecsúszunk egy ilyen hibába. A félreértést azóta tisztáztuk, de az eset ilyen szinten is tanulságot szolgáltatott.

Összegzés

Negyedik tanévünk első féléve összességében a kiegyensúlyozott fejlődés jegyében telt, bár voltak problémák is, de a félév elején lefektetett elvek és szabályok, mivel mi is tartottunk magunkat hozzájuk, beváltották a hozzájuk fűzött reményeket.